

(الرحمن الرحيم) في سورة الفاتحة:

(الرحمن الرحيم) در سوره فاتحه:

والرحمن الرحيم في سورة الفاتحة باعتبار أنَّهما من كلام الله سبحانه فهما بشارته للمؤمنين به سبحانه، ودعوة للتوجه إليه، ودعائه والتوسل به بهذين الاسمين.

الرحمن الرحيم در سوره فاتحه با توجه به اینکه از کلام خداوند سبحان هستند، بشارتی برای مؤمنین به او سبحان و متعال است، و فراخوانی برای توجه به او، و دعایی به درگاه او، و توسل به او به واسطه این دو اسم می باشد.

قال تعالى: ﴿يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ﴾ (التوبة: ٢١).

حق تعالی می فرماید: ﴿نوید دهدشان پروردگارشان به رحمتی از خود و خوشنودی و باغستانی که ایشان را است در آن نعمتی پایدار﴾

﴿التوبة: ٢١﴾

وباعتبار أنَّهما على لسان العبد، فهما أيضاً شكر وثناء، بل واستجداء. ولكن هذه المرة بذكر صفته سبحانه التي طالما عرفه العبد بها، عرفه نوراً يهديه في ظلمات الأرض، وعرفه رباً عطوفاً لا ينسى من ذكره، ويذكر من نساها.

و با توجه به جاری شدن این دو اسم بر زبان بنده، اینها شکر و ثنا، و حتی گدایی و دریوزگی نیز محسوب می شوند؛ ولی این بار با ذکر صفتی از او

سَبْحَانَ که همواره بنده او را با این صفت شناخته است؛ او را نوری دید که در تاریکی‌های زمین هدایتش می‌کند ، و او را پروردگاری مهربان دید که یاد کننده‌اش را فراموش نمی‌کند، و حتی کسی که از یادش برده است را یاد می‌کند.

بقي أنّ الرحمن أسم خاص به سبحانه؛ وذلك لدلالته على سعة الرحمة والشمول المطلق لجميع الموجودات. أمّا الرحيم فاسم يعم غيره؛ لأنّه دال على قوّة وشدّة الرحمة، ويمكن أن يوصف مخلوق بأنّه شديد الرحمة، إذا ما قورن بمخلوق سواه. هذا ويمكن أن يقال: أنّ خصوصية الرحمن وعموم الرحيم؛ بسبب الاستعمال، والله أعلم.

آنچه باقی می‌ماند این است که اسم الرحمن اسمی خاصّ برای او سَبْحَانَ می‌باشد؛ و این از جهت دلالت کردن این اسم بر وسعت و شمول و دربرگیرندگی مطلق بر تمام موجودات است . اما الرحيم ، اسمی است که غیرخودش را دربرمی‌گیرد؛ چرا که بر قوّت و شدت رحمت دلالت می‌کند ، و مخلوقی که با مخلوق دیگری غیر از خودش قیاس گردد، می‌تواند با صفت شدیدالرحمة توصیف گردد. این اساس مطلب بود . و می‌توان گفت: خصوصى بودن الرحمن و عمومى بودن الرحيم بهسبب کاربرد و استعمال آنها نیز می‌باشد؛ و خداوند داناتر است.

وكرر الرحمن الرحيم؛ لأنّ الفاتحة تفصيل للبسملة، كما أنّ القرآن تفصيل للفاتحة.

و الرحمن الرحيم تکرار شده؛ چرا که فاتحه، تفصیلی برای بسمله است ، همان‌طور که قرآن تفصیلی برای فاتحه می‌باشد.

* * *